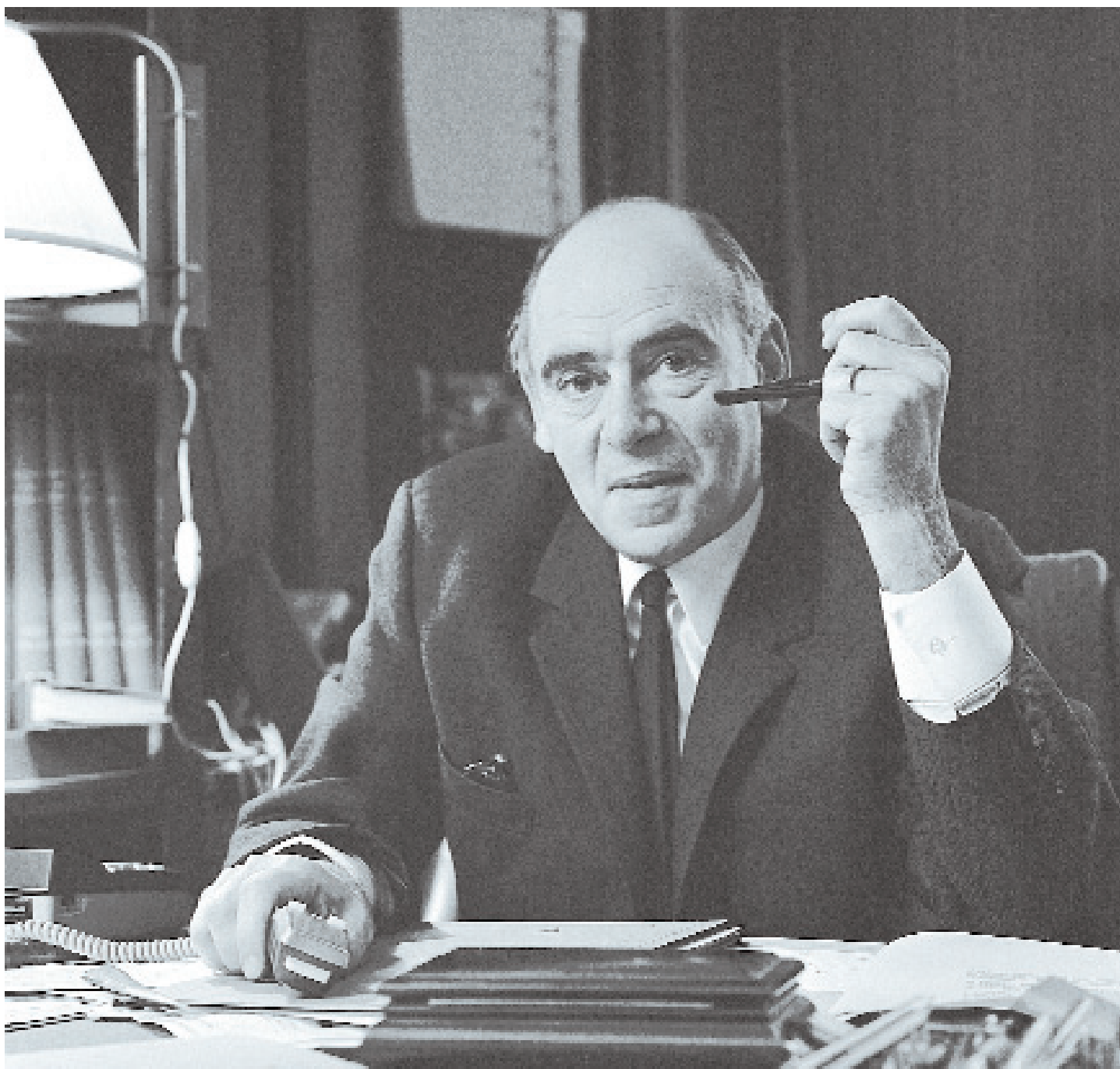

‘Ik heb ontzettend veel geluk gehad’

Herman Doeleman
deken te Amsterdam

Op 22 februari jl. overleed op 86-jarige leeftijd mr. R.J. Polak, de oudste nog fulltime praktiserende advocaat van Nederland. Hij stond bekend als professioneel lastpak, voortreffelijk civilist en dito advocaat. Een paar maanden geleden nog werd hij geïnterviewd.

AMSTERDAM

Daar ben ik opgegroeid. Mijn vader was violist in het Concertgebouworkest. Ik had drie broers, die zijn inmiddels alledrie overleden en een zus. Zij is omgekomen in het kamp. Mijn oudste broer was een aardige deugniet. Hij heeft er later grote spijt van gehad dat hij niet wat serieuzer was. De tweede was de beroemde of beruchte Fred L. Polak, de futuroloog. De derde broer was referendaris bij Buitenlandse Zaken. Hij was slavist en heeft aan het begin van zijn carrière op de Nederlandse ambassade in Moskou gezeten.

PAUL SCHOLTEN

Ik was na mijn afstuderen assistent van Paul Scholten. Hij was een patriarch. Heel principieel. Van hem heb ik geleerd dialectisch tegen de dingen aan te kijken. Zijn adagium was: in elke rechterlijke beslissing zit een irrationeel element. Dat sprak mij wel aan. Grappig dat zijn kleindochter nu kantonrechter is in Amsterdam. Scholten was een echte jurist en Meijers was een echte geleerde. Dat zijn natuurlijk geen tegenstellingen, maar het is een heel andere benadering. Meijers zat altijd met zijn neus in Middeleeuwse folianten. Scholten is toch in de eerste plaats een rechtsfilosoof. Zijn Algemeen Deel wordt nog steeds gelezen.

ADVOCAAT

Mijn vrienden zeiden dat ik niet briljant genoeg was om hoogleraar te worden. Ik was dan wel assistent van Scholten maar ik kon natuurlijk niet in zijn schaduw staan. Dat zag ik zelf ook wel in. Vrienden adviseerden mij toen om advocaat te worden. Je werd toen nog beëdigd bij het gerechtshof. Ik ben beëdigd op 17 januari 1940 door de toenmalige vice-president van het hof, mr. Rutgers van der Loeff. Bij de beëdiging maakte hij datzelfde gebaar wat ik van hem kende als curator van het Barlaeus Gymnasium, een gebaar alsof hij probeerde de woorden uit zijn hoofd te trekken. Ik was, geloof ik, de enige die op die dag beëdigd werd. De inhoud van de eed? Je moest ook voor de rechtvaardigheid van de zaak instaan. Bij het kantoor Van der Bruggen en Scheltema Beduin, waar ik begon, verdiende ik 75 gulden per maand. Aan het begin van de maand wist ik niet of ik de huur en mijn bescheiden personeelskosten kon betalen, zodat je maar moest zien of je de maand doorkwam.

DE OORLOG

Ik heb de hele oorlog kunnen doorwerken. Dat heb ik te danken aan mr. Jan Wiarda. Hij maakte toen deel uit van de Raad van Toezicht. Hij was de broer van Gerard Wiarda die later president van de Hoge Raad is geweest. Wiarda heeft mij in de oorlog een plaats bezorgd op een hem bevriend kantoor onder een valse naam, mr. De Gruyter. Dat liep allemaal heel glad. Na de oorlog waren er nog mensen die mij aanspraken met mr. De Gruyter. Die wisten helemaal niet dat ik R.J. Polak was. De periode vanaf mijn beëdiging tot aan mijn metamorfose heb ik in mijn eentje praktijk gedaan. Ik kon natuurlijk niet, met mijn uiterlijk, naar buiten treden. Ik deed de godganse dag niets anders dan conclusies schrijven in civiele zaken. Op de rechtbank kon ik mij natuurlijk ook niet vertonen. Tot mijn spijt. Ik had dus een *Berufsverbot*, maar ik trok me daar dus niet veel van aan.

Ik heb verschrikkelijk veel geluk gehad in mijn leven, ook in de oorlog. Op een dag liep ik naar mijn huis. Vlakbij was een groentewinkel. Het meisje van de groentewinkel zag mij naar huis lopen en rende naar buiten en zei dat de *Sicherheitsdienst* bij mij binnen zat. Toen ben ik maar omgedraaid. Die lui hebben daar een week op mijn kamer gezeten en zijn toen mopperend weggegaan. Daarna heb ik mijn spulletjes opgehaald en ben zo lang ergens anders gaan zitten.

STRAFZAKEN

Hoewel ik natuurlijk civilist was ben ik begonnen met strafzaken. Dat leek mij de beste manier om veel mensenkennis op te doen en om je de juiste *habitus* van de advocaat aan te leren. In het strafrecht leer je hoe je moet leidinggeven aan een cliënt.

CIVILIST

Ik ben gepromoveerd op de onrechtmatige daad, bij Paul Scholten. Ik ben privaat-docent geweest in het verkeersrecht. Met het strafrecht ben ik vrij snel gestopt. Ik heb altijd veel verkeerszaken gedaan maar ook het familierecht, het erfrecht, verzekeringsrecht en letselschadezaken. Ik ben opgetreden voor particulieren en voor ondernemingen. Mijn cliënten vinden mij vaak wel een beetje bazig. Op mijn beurt vond ik mijn eigen cliënten niet altijd even sympathiek. Dat klinkt misschien wel een beetje verwend voor een advocaat maar als ik dat merkte dan had ik er geen puf meer in. In die 62 jaar advocatuur heb ik natuurlijk wel eens klachten

gehad maar meer behalve één keer iets onnozels is er nooit een klacht gegrond verklaard. Ja, meestal ging dat over declaraties.

DE DEKEN

Naar goed Amsterdams gebruik kreeg ik, toen ik 40 jaar advocaat was, van Jonker een fles cognac. En toen ik 50 jaar advocaat was, van Theo Bremer, de fles champagne. Toen ik bij mijn 60-jarig jubileum niet de deken op bezoek kreeg was ik daar niet verdrietig om maar wel een beetje verwonderd. Waarschijnlijk dachten ze toen: *Hoepel nou maar eens op*.

BRAM MOSZKOWICZ

Bram is getrouwd met mijn dochter Juliette. Tientallen jaren zat ik aan de overkant van de Herengracht tot mij de huur werd opgezegd. Bram heeft mij toen een kamer in zijn kantoor aangeboden. Ik denk niet dat alle schoonzoons zo edelmoedig zijn.

Ik heb hier mijn eigen kantoor. Persoonlijk heb ik met Bram natuurlijk veel te maken. Maar met de gang van zaken op kantoor niet. Eens per kwartaal informeer ik wel bij hem. Dan vraag ik: *Zeg Bram, hoe gaat het met de rechtsstaat?* Dan zegt Bram: *Somber*. Ach, dat gepraat over de rechtsstaat, ik vind het een beetje bezopen. Voor ons als advocaat geldt toch in de eerste plaats dat je succes hebt met je werk?

WERKEN

Ik heb mijn hele leven ongeveer zeven dagen per week gewerkt. De laatste jaren is mijn dag een beetje gecompriemd. Ik ben blij dat ik altijd generalist ben gebleven. Ik zou het ontzettend saai vinden als ik mij als specialist maar met één terrein van het recht zou bezighouden.

Als je geen waardering krijgt van je cliënt voel je je wel een beetje gegriefd. Maar misschien houdt die cliënt dat wel voor zichzelf omdat hij denkt dat ik al verwaand genoeg ben en het niet nog eens hoeft te horen. Ik heb wel eens een raadsheer meegemaakt die op de gang aan mij vroeg: *Was het naar je zin?* Het was natuurlijk een heel goed arrest, maar dat zeg je toch niet?

Ik doe mijn werk nog steeds met veel plezier. Ik zou niet weten wat ik anders zou moeten doen. Ik heb ook het gevoel dat het levensverlengend werkt. Mijn vrouw heeft wel aandrang op mij uitgeoefend om te stoppen met werken, al was het maar in de weekends. Ik zei haar toen: *Ik ben bang dat jij daar meer spijt van zal krijgen dan ik*.